

FÜZETEK

A Magyar—Török Baráti Társaság időszaki lapja
Macar—Türk Dostluk Derneği Yayını

– Üç ayda bir çıkar –

"Kossuth Atamızın 150 yıl önce buralarda dolaştıklarını düşündüğümüzde etkilenmemek mümkün değildir"*

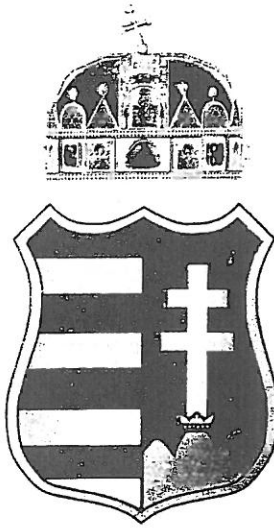
Sayın Vali,
Macaristan Fahri Konsolosu,
Değerli Kütahyalılar, Bayanlar, Baylar.

Biz Macarlar için kutsal bir yer olan Kütahya'ya tekrar bir heyetimiz geldi. Bu heyetin özelliği, Macar-Türk Dostluk derneğinin başkanlığından ve üyelerinden oluşmasıdır. Derneğimizin başka gurupları daha önce şehrinizi ziyaret etti. Ancak ben-deniz, derneğin başkanı olarak ilk defa böyle bir guruba katılabiliyorum. Buna rağmen Kütahya'ya ilk gelişim değildir bu. Tam 25 yıl önce, Tekirdağ'ınızda 17 yıl kalmış olan prens II. Ferenc Rákóczi'nin 300'üncü doğum tarihini kutlamak için yola çıktık, ve o zamanki kültür bakanı ve Macar eğitim bakanı ile beraber buraya geldik. Burada iken o zaman da çok etkilendik şimdi de öyle. Sayın Kütahyalıların bize karşı gösterdikleri yakınlık ve misafirperverliği dışında Kossuth Atamızın 150 yıl önce buralarda dolaştıklarını düşündüğümüzde etkilenmemek mümkün değildir zaten. Zira nasıl Fatih Mehmet, Kanunî Sultan Süleyman, Namık Kemal ve yüce Atatürk siz Türkler için bir-bir dönemin simgeleri ise 19'uncu yüzyılda Macaristan'da cereyan eden reform hareketlerinin, Habsburg hanedanına ve sonra onların ittifakı olan Ruslara karşı açtığımız istiklal savaşının simgesi bizim için Lajos Kossuth'tur.

Büyük bir şahsiyet, olağanüstü bir deha, güçlü ve kararlı bir önder. Ne yazık ki çağımızda bu tür insanlardan hemen hemen hiç yoktur.

Bu gelişimizin başka bir önemli özelliği de vardır. Bildiğiniz gibi Macar milleti 11 yıl önce tekrar hürriyetine kavuştu. Daha önceki sosyalist-komünist dönemde bile Kossuth çok tutulmuştur. Yalnız onu da ve aynı dönemde yaşayan büyük şairimiz Petőfi'yi de rejim kendi menfaati için kullandı. Millî kahraman oldukları geri plana itilerek, bir anlamda sosyalizmin öncüleri olarak putlaştırıldılar. Fakat milletin ve pek çok aydın kişinin kalbinde hakikî Kossuth ve Petőfi yaşamaya devam etti. İşte şimdi onları tekrar serbest anabiliyoruz, millî tarihimizin en büyük kişilikleri arasında takdir edebiliyoruz. Bu bizim için büyük bir teselli kaynağıdır.

Lajos Kossuth'un heykeline Macar armasını da koyduk. On yıllar için bizden alınan fakat şimdi tekrar kazandığımız millî sembolümüzdür bu. Yerleştirilen şekli bugün-kü resmî armamıdan biraz değişik, en fazla 1848-49 istiklâl savaşında kullanılan bir türüne benzemektedir. Kossuth'un uzun hayatında Kütahya'da kalışı kısa bir vakadır. Ancak milletlerimizi birbirine bağlayan bir unsur olarak hafızamızda ebediyen yaşayacaktır. Macar-Türk Dostluk Derneği olarak bu alanda bize düşen görevi büyük bir zevkle üzerimize alıyoruz.

* Macar-Türk Dostluk Derneği başkanı Géza Dávid'in 27 Mayıs 2001 tarihinde Kütahya'da yaptığı konuşmanın metni. Törenle ilgili bilgiler önceki sayımızda yer alıyor.

"Nem lehet nem elérzékenyülni, ha arra gondolunk, hogy 150 évvel ezelőtt itt járt Kossuth Apánk"*

Tisztelt Kormányzó Úr, Tiszteletbeli Konzul Úr!
Kedves Kútahyaiak, Hölgyeim és Uraim!

Újra eljött egy magyar delegáció a számunkra szent helynek számító Kútahyába. Küldöttségünk jellegzetessége, hogy a Magyar-Török Baráti Társaság vezetőségéből és tagjaiból áll. Társaságunk kisebb-nagyobb csoportjai már korábban ellátogattak az Önök városába. Magam azonban elnöki minőségemben most első alkalommal tudok csatlakozni az ide zárandóklókhoz. Ez nem jelenti azt, hogy ne jártam volna korábban Kútahyában. Pont 25 évvel ezelőtt azért keltünk útra, hogy II. Rákóczi Ferenc születésének 300. évfordulóját ünnepeljük, aki szintén az Önök földjén, Tekirdağ-ban lett menedékhelyre, s élt ott 17 éven keresztül. Az akkori török kultuszminiszter és a magyar oktatási miniszter társaságában látogattunk el ide. Nagyon elérzékenyültünk akkor is, s így van ez most is. De nem lehet nem elérzékenyülni, ha arra gondolunk, hogy 150 évvel ezelőtt itt járt Kossuth Apánk, s hogy a kedves kútahyaiak milyen őszinte vendégszeretettel fogadták őt. Mert ahogy Önök, törökök számára egy-egy korszak jelképe Hódító Mehmed és Nagy Szulejmán szultán, majd később Namik Kemál és Mustafa Kemal Atatürk, úgy Kossuth Lajos számunkra a 19. századi reformkor, majd a Habsburgok és a velük szövetséges oroszok elleni szabadságharc szimbóluma. Kivételes személyiség, szellemóriás, erős és határozott vezető.

Mostani idejövételünknek egy másik fontos jellemzője is van. Mint tudják, 11 évvel ezelőtt a magyar nemzet újra elnyerte szabadságát. Kossuthot az azt megelőző szocialista-kommunista időszakban is nagyra értékelték. Ám a rendszer mind őt, mind kortársát, a rendkívüli költőt, Petőfi saját céljaira használta ki. Háttérbe szorult nemzeti hős voltuk, s mint a szocializmus előfutárait bálványozták őket. De a nép és sok értelmiségi szívében tovább élt az igazi Kossuth és Petőfi. S most újra szabadon emlékezhetünk rájuk, s tarthatjuk őket nemzeti történelmünk legkiemelkedőbb alakjainak. Ez komoly vigasz számunkra.

Kossuth Lajos szobrán elhelyeztük a magyar címet. Azt a nemzeti jelképet, amelytől évtizedekig meg voltunk fosztva, de amelyet ismét visszanyertünk. Ez a változat nem a jelenlegi hivatalos állami címer, hanem annak az 1848-49-es szabadságharcban használt egyik – kissé módosított – fajtája.

Kossuth hosszú életében a kútahyai tartózkodás rövid, bár lényeges epizód volt. Számunkra viszont a népeinket összekötő fontos kapocs, amelyről soha nem fogunk elfelejtkezni. A Magyar-Török Baráti Társaság kedves kötelességének tartja, hogy az emlékek ápolásából a jövőben is kivegye részét.

* Elnökünk, Dávid Géza 2001. május 27-én Kútahyában tartott beszédének magyar nyelvű változata.
A megemlékezésről való beszámolót ld. Török Füzetek IX/2.

KÖNYVBEMUTATÓ

Kedves Barátaim!*

A Magyar-Török Baráti Társaság eltökélt szándéka volt, hogy valamilyen módon emléket állítson a két nép államiségének jubileumai, azaz a Magyar Királyság megalakulásának 1000. és az Oszmán Birodalom létrejöttének 700. évfordulója alkalmából. Olyan valamit kerestünk, amely maradandó, egyértelműen összeköti népeinket, és nem haladja meg lehetőségeinket. Így esett választásunk egy könyv ismételt kinyomtatására, amely eredetileg csak magyarul jelent még és idővel a teljes feledés homályába merült. Pedig igen színvonalas kiadvány volt a maga idejében, metszetekkel gazdagon illusztrált kötet. Tartalmában pedig két török küldöttség látogatásáról szól: az egyik 35 becses kéziratot (korvinákat és más középkori kódexeket) származtatott vissza hazánknak, a másik pedig a magyar fiatalok isztambuli látogatását viszonzotta.

Ezt a munkát most két nyelven, magyarul és törökül jelentettük meg, illusztrációs anyagát is kibővíve. Örömmel és köszönettel jelzem, hogy a publikálást mind Magyarország miniszterelnöke, mind Törökország nagykövete hathatósan támogatta. Jól eső érzéssel nyugtázom azt is, hogy az Akadémiai Kiadóval együtt tettük közzé a műves kivitelű kötetet, amely remélhetőleg elnyeri tetszésüket. A rendkívül nehéz, cirkalmas körmondatokkal és nehezen követhető metaforákkal zsúfolt 19. századi szöveget Yılmaz Gülen ültette át törökre, ami komoly fordítói teljesítményként értékelhető.

Mint tudják, napjaink Európájában a népek egymás iránti megbecsülésének vagy szeretetének kifejezési formái igencsak visszafogottakká váltak. Még az államfői látogatások sem mozgatnak meg jóformán senkit. Ezzel ellentétben egész más kép rajzolódik ki előttünk a 19. század utolsó negyedéből, amikor egy felhivatalos török küldöttség érkezik hazánkba. Ezek és ezek tudnak ki az utcára, éltetik a szultánt és a török-magyar barátságot. Az ember hajlik a hitetlenkedésre: elképzelhető-e akkora lelkesedés, az érzelmeink az a túlradása, amelyről az események krónikásának, Erődi Bélának a sorai tanúskodnak.

Nem könnyű visszahelyezkednünk a 19. század emocionális világába, de ha arra gondolunk, hogy Jókai Mór, akinek regényeiben gyakran igencsak végtelen jellemek szerepelnek, is részt vett az egyik étkezésen és ott beszédet mondott, akkor a mindent átható pátoz már nem tűnik olyan furcsának. A hatalmas eufóriát – az általános orosz-ellenesség mellett – bizonytalanság az is motiválta, hogy nálunk éppen ekkortájt fogalmazódott meg a magyar-török rokonságot hirdető elmélet.

Az Erődi szavahihetőségével szembeni esetleges kételyeinket aztán végérvényesen eloszlatja az a beszámoló, amelyet a vendégek közül az újságíró és laptulajdonos Mehmed Tefvik bej tett közzé hazatérésük után. Az ő sorából némi kezdeti tanácstalanság és egyértelmű meglepődés sugárzik a feltételezettnél sokkal melegebb fogadtatás miatt. Az események leírása pedig néha szó szerint egybevág a magyar szerző előadásával.

Mindazonáltal a véget nem érő köszöntők szóvirágai közé a magyar szónokok többsége valamilyen módon beleszötte azt is, miszerint lelkesültségének egyik oka az, hogy az Oszmán Birodalom az új alkotmány elfogadásával, a jogegyenlőség és a szabadságjogok deklarálásával az európai típusú polgárosodás útjára lépett. Mint tudjuk, ez az állapot nem tartott sokáig, II. Abdülhamid hamarosan berekesztette a parlamentet és haláláig önkényuralmi módszerekkel kormányzott.

A másik pont, amelyre fel akarom hívni figyelmüket, a nemes gesztus, azaz a korvinák és a kódexek visszaszolgáltatása. Ugyanez napjainkban elképzelhetetlen. Még a kimondottan ellopott és az ország határain kívülre csempészett régészeti kincsek peres úton való visszaszerzésére sincs gyakran mód (török barátaink e tekintetben legalább egyszer nyertek és hozzájutottak a karuni sírok páratlan mellékleteihez, nekünk viszont nem ítélik meg a Szeuzo kincset, pedig egyértelmű, hogy tőlünk került el). Ezzel a gyakorlattal szembeállítva még jobban értékelendő a fiatal szultán nagylelkű tette.

Mi, akik ma a magyar-török barátság letéteményesei vagyunk, tanulhatunk őseinktől. Utánozhatjuk őket a lelkesültségben, a nemes érzelmeink táplálásában, az egymásra való odafigyelésben, az egymás iránti gesztusokban. Ennek egy szerény példája az általunk most kiadott kötet. Kérem, hogy amikor kézbe veszik és olvassák, gondoljanak szeretettel a két nép közös múltjának szép pillanataira.

* Elnökünk, Dávid Géza könyvismertetője, amelyet 2001. május 18-án, az ELTE Egyetemi Könyvtárban tartott könyvbemutatón mondott el.

„Az emberiségnek közös sorsa van”

Kossuth az Egyesült Államokban, 1851-52

A kor hőse

A leverett szabadságharc után Törökországban menedéket lelő Kossuth viszonylag alapos ismeretekkel rendelkezett az Egyesült Államokról, ha majdnem 50 éves volt is, mikor az amerikai partokra lépett. Amerika iránti lelkesedését a forradalom és a szabadságharc alatt és után viszonzni kezdte az amerikai közvélemény: a Habsburg-ellenyomás ellen küzdő magyar államférfi egycsapásra a szabadság bajnoka, a kor hőse lett. S amikor az amerikai közvélemény értesült Kossuth Törökországba meneküléséről, Pierre Soulé louisianai szenátor már 1850. február 5-én javasolta az amerikai elnöknek, hogy lépjen közbe a Törökországba került magyarok érdekében a Portánál. Mégis, jó egy esztendőnek kellett eltelnie, amíg, hosszas nemzetközi viták után, az amerikai kongresszus felhatalmazta az elnököt, hogy küldjön amerikai gőzöst a volt magyar kormányzó-elnökért Törökországba.

A U.S.S. Mississippi 1851. szeptember 11-én, a Dardanellák déli kijáratánál vette fedélzetére Kossuthot és a menekülő magyarok kis csoportját, Long kapitány parancsot kapott, hogy az „előzékenység minden jelével” fogadja vendégét, és szállítsa közvetlenül az Egyesült Államokba. Kossuth azonban útját meg kívánta szakítani Nagy-Britanniában. Viták következtek a kapitánnyal és feletteseivel, végül szeptember 22-én az amerikaiak kedvetlenül hozzájárultak az angliai megállóhoz. Kossuth Gibraltárban elhagyta az amerikai hajót és végül a „Madrid” nevű gőzösön az angliai Southamptonba érkezett, némi csalódást okozva ezzel az amerikai közvéleménynek.

A lelkes fogadtatás, az első angol nyelvű szónoki diadalog és kezdeti politikai sikerek hosszúra nyújtották az eredetileg néhány napra tervezett angliai tartózkodást, és „a nemzet vendége” végül november 20-án indult tovább az Újvilág felé.

New Yorkban valóságos „Kossuth-láz” várta a szabadságharcost, akit hősként fogadtak 1851. december 4-én éjjelkor, Staten Island kikötőjében. A Kossuthral a fedélzetén az öbölbe érkező Humboldt gőzös ágyúlövéseit 31 díszlövés viszonzta, amellyel az akkor 31 amerikai állam tisztelgett a nagy államférfinek, hogy azután megszólaljanak Governor’s Island, Manhattan Island és a North River partjának ütegei is.

A New York-i fogadtatás minden képzeletet felülmúlt. Az egyik philadelphiai újság szerint New York nem is Kossuth-lázba, hanem valóságos Kossuth-örületbe esett. Jánossy Dénes, Kossuth amerikai útjának máig legalaposabb ismerője leírja a hatalmas utcai reklámtáblákat, melyek egyikén „Kossuth egy tigrisfejű osztrák és egy medvefejű orosz katona között volt látható, felette az amerikai sassal, lábainál egy török katonával, a háttérben pedig a brit oroszlánna”. A karneváli hangulatú utcákon rikkancsok kínálták a magyar szabadságharc olcsó elbeszéléseit, újszülött gyermekeknek többen a Kossuth keresztnévet adták.

A New York-i sajtó napról napra aprólékosan megörökítette a látogatás minden részletét, s ebben élen jártak az ún. abolitionista, vagyis a rabszolgatartás

eltörléséért küzdő lapok. Horace Greeley, Kossuth nagy tisztelője, a szocialista-demokrata New York Tribune szerkesztője, megbízta egyik riporterét, hogy az illusztris vendéget egész útján kísérje végig, s így a hét hónapról szinte naplószerű frissességgel állnak rendelkezésünkre W. T. Coggshall cikkei, melyeket mindjárt 1852-ben könyvalakban is megjelentettek. Rendszeresen és rokonszenven írt Kossuthról az éppen megindult New York Times, az Evening Post és az Independent is, míg a konzervatív és rabszolgaság párti Morning Courier and New York Enquirer állandóan és hevesen támadta. Olykor valóságos sajtóháború is kialakult a Courier és a Times között.

Az amerikai valóság

Kossuth díszmenete New York után Philadelphia és Baltimore utcáin folytatódott ugyan, de Washingtonban, az Unió fővárosában kisebb volt a hivatalos Amerika lelkesedése. Hülsemann osztrák ügyvivő kezdettől igyekezett megakadályozni Kossuth hivatalos, „állami” fogadtatását, és tiltakozott Millard Fillmore elnöknel a rebellis magyar New York-i fogadtatása és „kormányzói” címzése miatt. De a washingtoni körök véleménye a hivatalos osztrák tiltakozás nélkül is megoszlott a magyar látogató politikai súlyát, „komolyanvételének” mértékét illetően. „Ha csak bemutatkozni kíván, fogadom” – mondta Kossuthról Fillmore elnök hímeves külügyminiszterének, Daniel Websternek. „Ám ha beszédet akar nekem mondani, tisztelettel le kell mondanom a találkozásról.”

Webster biztosította az elnököt, hogy Kossuth nem fog szónoklatot tartani a Fehér Házban, s a bemutatkozó látogatást ki is tűzték 1851 szilveszterének napjára.

Kossuth nem tartotta be ígértét. Az elnök és kormánya előtt hosszú és elkeseredett beszédben sorolta elő mindazt, ami voltaképpen az Egyesült Államokba hozta. Amerikának be kell avatkoznia a Magyarország sorsába való osztrák és orosz be-nem-avatkozás érdekében – mondta, és vendéglátóinak eddigi gesztusait: az ő kiszabadítását, washingtoni meghívását és államfői fogadtatását hozta bizonyítékkul amellett, hogy az Egyesült Államok voltaképpen már el is kötelezte magát e beavatkozási politika mellett. De Fillmore elnök fagyos válasza nem hagyott kétséget a politikai valóság felől: ha Kossuthnak sikerül amerikai segítség nélkül kieszközölnie népe szabadságát, az elnök ünnepelni fogja az emberi jogok sikerét az Óvilágban, „ám ha ez soha nem következik be, akkor csak megismételhetem Önnek és társainak szóló köszöntésemet, és imádkozhatok, hogy Isten áldása legyen Önnek, bárhová vesse is a sors.”

A Fehér Ház lakójához képest a kongresszus vélekedése már megoszlott. A Képviselőház 1852. január 7-én nyílt ülésen köszöntötte a nagy vendéget, s e kitüntetés értékét az jelezte leginkább, hogy korábban csak a francia szabadsághős, Lafayette márki élvezhette. Ugyanaznap este a Kongresszus 250 fős bankettet adott Kossuth tiszteletére a National Hotelben, s ezen – az elnöknel a magyar ügy iránt elkötelezettebb – Webster előbb óvatosan lavírozó, majd a legvégén felforrósodó

(Folytatás a 4. oldalon!)

köszöntőt mondott: „a magyar függetlenséget, a magyar önrendelkezést” éllette, s ezzel együtt üdvözölte „Magyarország külön nemzeti helyét az európai nemzetek között”. A beszéd óvatos részére kevesen figyeltek, a végét mindenki érteni vélte. A lapok a magyar ügy hivatalos támogatását éljenezték, az osztrák ügyvivő pedig valószínűsítő ultimátumot nyújtott át Fillmore elnöknek: ha Webster a helyén marad, ő hazautazik Bécsbe, és ezzel felfüggesztik a két ország közötti diplomáciai kapcsolatokat. Hülsemann mindenestre elhagyta Washington, ahová csak egy év múlva tért vissza. Feleslegesen tette: Webster üres retorikája mögött nem volt politikai kötelezettségvállalás.

Kötéltánc

A fővárosi látogatás után országos körút következett. „Az emberiségnek közös sorsa van” – írták egy helyütt saját szavait egy díszkapu fölé. A volt kormányzó-elnök Annapolisba, Harrisburgbe, Pittsburgbe, Clevelandba, Columbusba, Cincinnati, Madisonba, Indianapolisba, Louisville-be, St. Louisba, New Orleansba, Montgomerybe látogatott, majd Washington ismételt érintésével Trentonba, Newarkba és New Havenbe. A fogadtatás vegyes volt, és általában a rabszolgatartással kapcsolatos helyi politikai erőegyensúly döntötte el az „abolicionista” hírében álló magyar liberális sikerét.

Kossuth kötéltáncot járt, hiszen kétszerezesen is rossz pillanatban igyekezett az amerikai rokonszenvet a magyar ügy számára biztosítani. Egyrészt 1852 elnökválasztás éve

nemzetet. Kossuth ezért is igyekezett mindkét fél híveit megtartani a magyar függetlenség eszméje mellett és nyilvános fellépéseiben a hangsúlyt, ha tehetné, a nagy összetartó szimbólumokra helyezte. Felkereste az amerikai szabadságharc csataterét, Charlestownt, Bunkerhillt, találkozott az amerikai szellemi élet országosan ismert és elfogadott vezetőivel, így a költő Longfellow-val és az esszéista-filozófus Emersonnal, aki így köszöntötte az újangliai Concordban: „Ön doktori fokozattal foglalhat helyet a szabadság egyetemén; Ön megszerezte a jogát, hogy értelmezhesse a mi Washingtonunkat.”

Saját beszédeiben Kossuth szinte mindenütt két dolgot ismételgetett. A szabadságszerető amerikai néptől egyrészt politikai segítséget, másrészt anyagi támogatást sürgetett a magyar szabadságküzdelem folytatásához. A tekintélyes pénzüsszegeknél gyorsabban születtek a különféle Kossuth-bizottságok, a személyét és munkásságát méltató határozatok, főként Újanglia államaiban.

A térképre helyezte Magyarországot

Hírét a sajtó szétvitte az egész országban, s még a Csendes-óceán partján is lelkesülve olvastak róla, ahová pedig személyesen sohasem jutott el. Los Angelesben a Star, Sacramentóban a Daily Union, San Diegoban a Herald, Oregon Cityben az Oregon Spectator, Portlandban a Weekly Oregonian, Salt Lake Cityben a Deseret News rendszeres és meglepően részletes tudósításai révén kísérhették az olvasók állandó figyelemmel a legendás

magyar vendég fogadtatását a keletebbre fekvő államokban. A nyugati parti sajtó-visszhang nagyon kedvező volt, a vélemények csak abban tértek el, vajon az Egyesült Államok csupán erkölcsi és anyagi támogatást nyújtson-e Magyarországnak, vagy a magyar ügyekbe való be-nem-avatkozás politikai szavatolására is vállalkozzék.

1852. július 14-én Kossuth végleg elutazott az Egyesült Államokból. Elkeseredetten vont meg útja mérlegét: „A varázs, melyet távolság és balszerencse font nevem köré, megtört. Eszméim frissessége elapadt. A szüntelen fáradás egykedvűvé tett, hogy immár kellemetlen rám pillantani. Ügyes intrikákkal rágalmaztak, szándékos félreértések hideg vízzel öntötték le a nemeslelkű rokonszenvet”.

Ha amerikai útjának nem is volt maradandó politikai sikere, tartós anyagi eredménye, Kossuth Lajos egymaga többet tett a magyar probléma amerikai megfogalmazásáért, Magyarország létének nemzetközi elismertetéséért, mint bárki öelötte, és valószínűleg, őutána. Amerikai kifejezéssel „térképre helyezte Magyarországot”. Noha többet nem utazott az amerikai kontinensre, híre ott máig fennmaradt. New Yorkban szobra áll, emlékéét „a szabadság bajnokai” között amerikai postabélyeg őrzi, Amerika egyetemein rendre új könyvek, fontos tanulmányok, disszertációk születnek forradalmár munkásságáról, amerikai utazásáról, szellemi és politikai örökségéről. S az amerikai magyar-ságnak nem kis részben ő a – haza.

Frank Tibor

A szónok

A magyar vendég New Yorkba érkezése után csaknem azonnal szónoklat-sorozatba kezdett. Közismert tény, hogy az angol nyelvvel behatóan csak felnőtt férfiként, börtönévei alatt, 1837–1840 között ismerkedett meg. „Azt mondtam nekik, hogy adjanak nekem egy angol szótárat és Shakespeare-t.” Az angol drámaíró veretes és poétikus nyelvezete kitörölhetetlen nyomokat hagyott Kossuth angol szókincsén, de ugyanúgy mondatszerkesztésén és szöfűzésén is.

Beszélni e nyelven jószerivel csak az emigrációban kezdett, és sajtóságon még legnagyobb oratóri diadalai idején is keresnie kellett a szavakat amerikai magánbeszélgetéseiben. Ehhez képest valószínűleg példátlan szellemi teljesítmény eredménye, hogy már Angliába érkezésekor, de különösen az Egyesült Államokban kora egyik legnagyobb angol nyelvű szónokaként tisztelték.

Maga, tán csak szónoki fogással, egyik massachusettsi beszédében azt állította, hogy „sohasem éreztem sajátoménak a szónoklat varázserejét”. Legfontosabb beszédeit mindenestre előre kidolgozta, olykor angol vagy angolul jól beszélő magyar barátainak segítségével. Ám az 1852 nyaráig Angliában és Amerikában elmondott, állítólag több mint 1000 (!) hosszabb-rövidebb beszédének mintegy kétharmad részét fejből rögtönözte, és ezek többsége, csakúgy, mint a maga által írott angol nyelvű leveleinek jó része, a 19. századi angol nyelvű próza remeke, melyekből a következő fél évszázad során ismételtlen hosszas részleteket idéztek olyasféle könyvekben, mint Az amerikai szónoklat aranykora, vagy A világ legjobb szónokai. Ötven a legkiválóbbak közül megjelent Kossuth válogatott beszédei címen (New York, 1854).

volt, s ilyenkor minden politikai tényező fokozottan óvatos, ígéreteivel különösképpen. Másrészt az 1850-es évtized elején már érelődött Észak és Dél roppant konfliktusa, az amerikai polgárháború (1861-65), és a rabszolgatartás kérdése kezdte végzetesen megosztani az amerikai

dalmár munkásságáról, amerikai utazásáról, szellemi és politikai örökségéről. S az amerikai magyar-ságnak nem kis részben ő a – haza.

İnsanlığın yazgısı ortaktır

Kossuth Birleşik Amerika'da, 1851-1852

Çağın kahramanı

Özgürlük savaşının bastırılmasından sonra Türkiye'ye iltica eden Kossuth Birleşik Amerika hakkında esaslı bilgilere sahipti. Amerika topraklarına ayak bastığında neredeyse 50 yaşındaydı.

Amerika'ya karşı duyduğu hayranlığa, devrim ve özgürlük savaşı sırasında Amerikan kamuoyu karşılık vermeye başladı, Habsburg baskısına karşı savaşan Macar devlet adamı bir anda özgürlük kahramanı, çağın yiğidi oluverdi. Kossuth'un Türkiye'ye iltica ettiği Birleşik Amerika'da öğrenilince, Louisiana senatörü Pierre Soulé Türkiye'ye sığınmış Macarlar yararına Babıâli nezdinde aracılık etmesi için daha 5 Şubat 1850'de Amerika başkanına öneride bulunmuştu. Gene de uzun süren uluslararası tartışmaların ardından ve ancak bir yıl sonra Amerikan kongresi, Macar naip-başkanını getirmek üzere Türkiye'ye bir Amerikan vapuru göndermesi için yetki verdi.

11 Eylül 1851'de Kossuth ile küçük bir grup Macar mültecisini Çanakale Boğazı'nın güney girişinde U.S.S. Mississippi güvertesine aldı. Kaptan Long, konukları "olanca nezaketle" ağırlaması ve doğrudan Birleşik Amerika'ya götürmesi için emir almıştı. Fakat Kossuth Büyük Britanya'da yoluna ara vermek istiyordu. Bu yüzden kaptan ve amirleriyle arasında tartışma çıktı, nihayet 22 Eylülde Amerikalılar İngiltere'ye uğramasına razı oldular. Kossuth Cebelitarık'ta Amerikan gemisinden ayrıldı ve Madrid adlı vapurla, Amerikan kamuoyunda bir ölçüde hayal kırıklığı yaratarak, İngiltere'nin Southampton limanına ulaştı. Aslında birkaç günlüğüne tasarladığı bu ziyaretini, İngilizce yaptığı konuşmaların etkisi ve başlangıçtaki politik başarıları bir hayli uzattı. "Milletin konuğu" nihayet 20 Kasım'da Yeni Dünya'ya gitmek üzere yola devam etti.

Özgürlük savaşçısı New York'ta tam bir "Kossuth heyecanı" ile bekleniyordu ve 4 Aralık 1851'de gece yarısı Staten Island limanında Kossuth bir kahraman olarak karşılandı. Kossuth'la gelen Humboldt vapurunun saygı salvosuna 31 top ateşiyle karşılık verildi. Böylece o zamanki Birleşik Amerika'nın 31 devletinin büyük devlet adamını selâmlamasını, Governor's Island'ın, Manhattan Island'ın ve Nort River sahil bataryalarının salvoları izledi.

New York'ta karşılanması inanılacak gibi değildi. Bir Philadelphia gazetesine göre New York, Kossuth heyecanına değil, tam bir Kossuth çılgınlığına kapılmıştı. Kossuth'un Amerika yolculuğunu bugüne kadar en esaslı biçimde tanıtan Dénes Jánossy sokaklardaki dev reklam tabelaları hakkındaki yazısında bir tabelada gördüklerini şöyle anlatıyor: "Kossuth, bir aslan kafalı Avusturyalı ve bir ayı kafalı Rus askeri arasında görülüyor, tepesinde Amerikan kartalı, önünde bir Türk askeri arkasında ise Britanya arslanı var". Sokaklar

karnaval havası içinde; çığırkan satıcılar müşterilerine Macar özgürlük savaşından ucuz hikâyeler sunuyor; pek çok kimse yeni doğan çocuğuna Kossuth adını veriyor.

Bu ziyaretin bütün ayrıntılarını New York basını günbegün tanıtıyordu ve abolisionist denilen, yani köleliğin kaldırılması için mücadele eden gazeteler bu bakımdan en ön saflarda yer alıyordu. Kossuth'un hayranlarından, sosyalist-demokrat New York Tribune redaktörü Horace Greeley bir röportörünü, bu seçkin konuğu bütün yolculuğu boyunca izlemekle görevlendirdi. Bunun sonucunda yedi ay boyunca W. T. Coggshall'ın adeta bir günce tazeliğiyle kaleme aldığı yazılar 1852'de kitap olarak da yayımlandı. O sıralarda yayına yeni başlayan New York Times, ayrıca Evening Post ve Independent de Kossuth'a düzenli olarak ve sempatiyle yer verirken, kölelikten yana olan Morning Courier ve New York Enquirer sürekli olarak şiddetle saldırıyordu. Öyle ki, zaman zaman Courier ile Times arasında tam bir basın savaşı oluyordu.

Amerika gerçeği

Kossuth'un resmi geçidi New York'tan sonra Philadelphia ve Baltimore sokaklarında devam etti ama, Birleşik Devletlerin başkenti Washington'da resmî Amerika'nın coşkusu daha azdı. Avusturya işgüderi Hülsemann başından beri Kossuth'un resmen "devlet" konuğu olarak karşılanmasını engellemeye çalışmış ve asi Macar'ın New York'ta gördüğü kabulü ve ayrıca "naip" sıfatıyla anılmasını da başkan Millard Fillmore nezdinde protesto etmişti. Kaldı ki, Macar ziyaretçinin politik ağırlığı açısından Washington çevrelerinin görüşleri resmî Avusturya protestosu olmadan da farklılaşmıştı. Başkan Fillmore Kossuth'la ilgili olarak dışişleri bakanı Daniel Webster'e "Sadece kendini takdim etmek istiyorsa kabul edebilirim. Yok eğer bana bir hitapta bulunmak istiyorsa, o zaman saygıyla bu buluşmadan vazgeçmem gerekir" demişti. Webster, Kossuth'un Beyaz Saray'da nutuk çekmeyeceği hakkına başkana teminat vermesi üzerine, takdim için ziyaret günü olarak 1851'in yılbaşı günü belirlendi.

Kossuth gene de vaadini yerine getirmede. Başkanın ve hükümetinin önünde yaptığı acılı, uzun bir konuşmada, Amerika'ya gelmesinin nedenlerini birer birer sıraladı. Macaristan'ın yazgısına Avusturya'nın ve Rusya'nın karışmasını önlemek için Amerika'nın müdahale etmesi gerekir, diyordu ve Türkiye'den çıkarılmasını, Washington'un davetini, ayrıca devlet başkanı olarak karşılanmasını, aslında Birleşik Amerika'nın bu müdahale politikasını üstlenmiş olmasının delilleri olarak gösteriyordu. Fakat başkan Fillmore'un pek soğuk cevabı,

politik gerçek konusunda hiçbir kuşkuyla yer bırakmıyordu. Eğer Kossuth Amerikan yardımı olmadan halkın özgürlüğünü sağlayabilirse, yaşlı kıtada insan haklarının bu başarısını başkan hararetle kutlayacaktır, "fakat eğer bu hiçbir zaman sağlanamazsa, o zaman ancak Size ve arkadaşlarınıza hitaben selâmlama konuşmamı tekrarlayabilirim ve yapabileceğim şey, yazgı Sizi nereye sürüklerse sürüklesin, Tanrı ne muradınız varsa versin diye dua etmek olur."

Beyaz Saray sakinine kıyasla Kongre üyelerinin görüşleri bölünmüştü. Temsilciler Meclisi, 7 Ocak 1852 günü yaptığı açık oturumda büyük konuğu selâmladı ve daha önce yalnız Fransız özürlük kahramanı marki La Fayette'in aynı şekilde ödüllendirilmiş olması, bunun değerini göstermektedir. Aynı günün akşamı Kongre Kossuth'un şerefine National Hotel'de 250 kişilik bir ziyafet verdi. Orada, Macar davasında başkandan daha fazla yükümlülük üstlenmiş olan Webster önce temkinli davranırken sonra konuşmaları gittikçe ateşlendi ve "Yaşasın Macar bağımsızlığı, Macarların kendi kaderlerini tayin hakkı" dileğini vurguladı ve aynı zamanda "Avrupa milletleri arasında Macaristan'ın aldığı özel millî yeri" selâmladı. Konuşmanın temkinli bölümüne dikkat eden az oldu, sonunu ise herkes anlamış gibiydi. Gazeteler Macar davasının resmen desteklenmesini coşkuyla selâmladılar; Avusturya işgüderi ise başkan Fillmore'a bir ultimatom sunarak, Webster yerinde kaldığı takdirde kendisinin Viyana'ya döneceğini ve böylece iki ülke arasındaki diplomatik ilişkinin askıya alınacağını bildirdi. Hülsemann her vaziyette Washington'dan ayrıldı ve ancak bir yıl sonra geri döndü. Yaptıkları lüzumsuzdu, zira Webster'in boş retoriğinin ardında bir politik taahhüt yoktu.

İp cambazlığı

Başkent ziyaretinden sonra ülke gezisi başladı. Bir zafer takı üzerine Kossuth'un şu sözü yazılmıştı: "İnsanlığın kaderi ortaktır". Naip başkan, Annapolis'i, Harrisburg, Pittsburg, Cleveland, Columbus, Cincinnati, Madison, Indianapolis, Louisville, St. Louis, New Orleans, Montgomery'yi ziyaret ettikten sonra tekrar Washington'a uğrayarak Trenton'u, Newark'ı ve New Haven'i gezdi. Karşılama farklı oldu ve "abolisionist"liği ile ün salmış olan Macar liberalinin başarısını, genelde kölelikle bağlantılı yerel politik güç ilişkileri belirliyordu.

Kossuth'un yaptığı ip cambazlığına benziyordu. Zira Macar davasından yana amerikan sempatisini kazanmaya iki kat kötü bir anda çalıştı. Bir kere 1852 yılı Başkan seçimi yılıydı ve böyle zamanlarda her politikacı, özellikle de vaatlerinde, daha bir ihtiyatlı davranıyordu. İkincisi, 1850'li yılların başlarında Kuzey ile Güney arasındaki şiddetli anlaşmazlık zirveye ulaşmış ve Amerikan iç savaşı, kölelik sorunu Amerikan milletini kesinlikle bölmeye başlamıştı. Kossuth her iki tarafı da Macar bağımsızlık ülküsünden yana tutmaya çalışıyor ve kamu önünde yaptığı açık girişimlerde elinden geldiği kadar büyük birlik-beraberlik simgelerini vurguluyordu. Amerikan özgürlük savaşlarının muharebe meydanlarını, Charlestown'u, Bunkerhill'i ziyaret etti, Ameri-

kan fikir hayatının ülke boyutlarında tanınmış ve benimsenmiş yöneticileriyle, aralarında şair Longfellow ve deneme yazarı-filozof Emerson ile buluştu. Emerson, New-England'dın Concord şehrinde Kossuth'u şu sözlerle selâmladı: "Siz özgürlük üniversitesinde doktor unvanıyla yerinizi alabilirsiniz; Siz, bizim Washington'umuzu tefsir etme hakkını kazandınız."

Kossuth konuşmalarında hemen de her yerde iki noktayı tekrarlıyordu. Macar özgürlük savaşını devam ettirmek için özgürlüksever Amerikan halkından bir yandan politik yardım, öte yandan da maddî destek istiyordu. Önemli ölçüde paraya kıyasla çeşitli Kossuth komiteleri, kişiliğini ve faaliyetini takdir eden kararlar, sempati bildirileri, özellikle de New England'da, çok daha çabuk gerçekleşti.

Macaristan'ı haritaya yerleştirdi

Kossuth'un ziyareti haberini basın bütün ülkeye yayıyor, şahsen hiçbir zaman gitmediği Büyük Okyanus kıyılarında bile Kossuth'un haberlerini heyecanla okuyorlardı. Los Angeles'te Star, Sacramento'da Daily Union, San Diego'da Herald, Oregon City'de Oregon Spectator, Portland'da Weekly Oregonian, Salt Lake City'de Desert News, düzenli ve şaşılabilecek derecede ayrıntılı röportajları sayesinde okuyucular, doğuya düşen devletlerde efsanevi Macar konuşunun nasıl karşılandığını devamlı olarak dikkatle izleyebiliyorlardı. Batı kıyısı basınında yankılar çok elverişliydi; görüşler sadece şu sorunda farklıydı: Acaba Birleşik Amerika Macaristan'a yalnız maddî ve manevî destek göstermekle mi kalmalıydı, yoksa Macar sorunlarına karışılmamasının politik garantisini de mi üstlenmeliydi.

14 Temmuz 1852'de Kossuth nihayet Amerika'dan ayrıldı. Çaresizlik içinde yolculuğunun muhasebesini şöyle yapıyordu: "Uzaklığın ve talihsizliğin ismim etrafında ördüğü sihir bozuldu. Fikirlerimin tazeliği kalmadı. Sürekli yorgunluk öyle bezginleştirdi ki, artık bana bakmak rahatsızlık veriyor. Kurnazca entrikalarla iftira ettiler, kasıtlı yanlış yorumlamalar asil ruhlu sempatiye soğuk düş etkisi yaptı." Amerika yolculuğunun kalıcı politik başarısı, sürekli maddî sonuçları olmamakla beraber, Macar sorununu Amerikalılara tanıtmakta, Macaristan'ın varlığının uluslararası boyutlarda kabul edilmesinde Lajos Kossuth tek başına kendisinden önce ve sonra gelenlerden çok daha fazlasını yaptı. Amerikan deyişiyle "Macaristanı haritaya oturtuverdi". Amerika'ya bir daha gitmedi ama, günümüze kadar ünü orada yaşadı. New York'ta heykeli duruyor; hatırasını "özgürlük şampiyonları" arasında Amerikan posta pulları koruyor. Devrimci Kossuth'un faaliyetleri hakkında, kıtadaki yolculuğu, düşünsel ve politik mirası konularında Amerikan üniversitelerinde düzenli olarak yeni kitaplar, araştırmalar, tezler yayımlanıyor. Amerikadaki Macarlar için ise onun adı küçük denemeyecek ölçüde vatan anlamını taşıyor.

Tibor Frank

Gül Baba szobor Törökkoppányban

Koppány-völgyi napok keretében augusztus 12-én Törökkoppányban teret neveztek el Gülbabáról, és leleplezték szobrát, amelyet a Török Köztársaság adományozott a településnek. A szobor Metin Yurdanur szobrászművész alkotása. Az ünnepségen megjelent Ender Arat, a Török Köztársaság nagykövete; Kőrösi Orsolya, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma helyettes államtitkára; Szakály Sándor történész, a Duna Televízió alelnöke és Horváth László a Török Köztársaság tiszteletbeli konzulja, akiket Ifj. Varga György polgármester és Törökkoppány jeles személyiségei fogadtak.

Az ünnepségre ellátogattak a Magyar-Török Baráti Társaság tagjai is.

A rendezvényen nagy létszámban megjelent ünneplő közönséget Ifj. Varga György polgármester köszöntött, aki beszédében megemlítette, hogy a szobor elhelyezése a település szülöttjének, Zana István építési vállalkozónak köszönhető.

Majd Öexcellenciája Ender Arat nagykövet a következő avató beszédet mondta:

*„Tisztelt Kőrösi Orsolya Helyettes Államtitkár Asszony,
Tisztelt Ifj. Varga György Polgármester Úr,
Magyar-Török Baráti Társaság tagjai,
Kedves törökkoppányi lakosok!*

Nagy örömmel tölt el, hogy ma Gül Baba tere avatásán és szobra leleplezési ünnepén együtt lehetek Önökkel.

Ki volt Gül Baba? Harcos volt? Egy barátságos és toleráns bektasi dervis volt? Hol élt és hol halt meg? Ezekre a kérdésekre különböző források különböző válaszokat adnak.

A nagy utazó Evlija Cselebi 1663-as budai utazására emlékezve azt írja, hogy Gül Baba a 15. század végén és a 16. század elején élt, bektasi szerzetes és költő volt. A sírhelye Budán egy rózsakerthben, ólom kupola alatt található. Ha ellátogatnak a budapesti Rózsadombon lévő, a mai napig megővött Gül Baba türbéhez, látni fogják, hogy az ma sokkal szebb és jobb állapotban van mint régen volt.

A törökországi Isparta megye Uluborlu járásában fekvő Ilegüp faluban, 1935-ben megtalált dokumentumok szerint, Gül Babát eredetileg Cafernek hívták, és Nagy Szulejmán szultán kérésére csatlakozott a budai hadjáratához.

A német Theodor Menzel szerint a bektasi kolostor sejkje volt, dervisfövegén házfőnöki gült viselt, ezért kapta a Gül Baba (Rózsák Atyja) nevet.

Az ankarai magyar nagykövetség rezidenciájának fogadótermében, egész falat betöltő olajfestmény látható. A magyar Eisenhut Ferenc festőművész alkotása 1886-ból, amelyen Gül Baba 1541. szeptemberi halála látható. A festő a türbánról leeső rózsáról sem feledkezett meg.

Németh Gyula magyar turkológus a „gül” szót a nevetni ige egyes szám második személy felszólító módjával magyarázza: nevéss.

Gül Baba legendás életét a dán író Andersen is megírta 1841-ben. A magyar zeneszerző Huszka Jenő „Gül Baba” címmel operettet írt. Gül Baba Törökországban is és Magyarországon is mind az irodalomban, mind a filmművészetben, mind pedig az operett világában ismert személyiség.

Törökkoppány'da Gül Baba heykeli

"Koppány-völgy Günleri" programjában 12. augusztus 12-én Törökkoppány'da bir alana Gül Baba Alanı adı verildi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin armağan ettiği, heykeltıraş Metin Yurdanur'un eseri olan Gül Baba heykelinin açılış töreni yapıldı. Törende Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi Ender Arat, Millî Kültür Mirası Bakanlığı Devlet Sekreter Yardımcısı Orsolya Kőrösi, Duna Televizyonu Başkan Yardımcısı tarihçi Sándor Szakály ve Türkiye Cumhuriyeti Fahri Konsolosu László Horváth hazır bulundular. Konukları Belediye Başkanı György Varga ile Törökkoppány'ın ileri gelenleri ağırladılar. Töreni Macar-Türk Dostluk Derneği üyeleri de izledi.

Törene katılan büyük kalabalığı Belediye Başkanı György Varga selamladı ve konuşmasında, buraya heykelin yerleştirilmesini beldenin hemşehrısı inşaat müteahhidi István Zana'ya borçlu olduklarına işaret etti.

Bundan sonra Sayın Büyükelçi Ender Arat aşağıdaki açılış konuşmasını yaptı:

*"Sayın Devlet Sekreter Yardımcısı Orsolya Kőrösi,
Sayın Belediye Başkanı György Varga,
Macar-Türk Dostluk Derneğinin Değerli Üyeleri,
Sevgili Törökkoppány'lılar,*

Bugün Gül Baba meydanı ve heykelinin açılış töreninde sizlerle beraber olmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorum.

Gül Baba kimdi? Bir savaşçı mıydı? Dostluk ve hoşgörü dolu bir Bektashi miydi? Nerede yaşamış, nerede ölmüştü? Bu soruların cevapları değişik tarih kaynaklarında değişik şekillerde yer alıyor.

1663'te Budin'i ziyaret eden Evliya Çelebi, Gül Baba'yı 15.yy. sonlarıyla 16.yy. başlarında yaşamış bir şair Bektashi dervishi diye anlatıyor. Mezarının Budin'de bir çiçekli bahçe içinde, kurşun örtülü bir kubbede olduğunu söylüyor. Budapeşte'de Rózsadomb'da Gül Baba'nın bugüne kadar muhafaza edilmiş olan türbesini ziyaret ederseniz, eskisinde çok daha bakımlı ve güzel durumda olduğunu görebilirsiniz.

Akárhogy is magyarázzák a nevét, nekünk Gül Baba a török-magyar barátság jelképe. Ahogy a rózsza a szeretet és a szépség jelképe, úgy Gül Baba is évszázadok óta a törökök és magyarok közötti tolerancia, segítség, barátság és testvériség szimbóluma. És továbbra is – nemcsak a török és a magyar nép, hanem egész Európa számára – a szeretet, a barátság és a megértés üzenetét hordozza. Napjainkban, főleg a Balkánon van nagy szükség a béke, a stabilizáció és a tolerancia meggyökerezésére. Ahogy Szigetváron az egymás mellett álló Nagy Szulejmán szultán és a hős Zrínyi Miklós szobra, ugyanígy ez a Gül Baba szobor is Törökkoppányban példamutató emlék lesz.

Köszönöm a törökkoppányi helyi vezetőknek, hogy a magyar állam megalakulásának ezredik évfordulóján a béke és tolerancia jelképeként Gül Babának a szobrát fel kívánták állítani, valamint a tervet jóváhagyó magyar kormány illetékeseinek a török nép és az európai család nevében – amelynek mindnyájan tagjai vagyunk – köszönettel adózom e nemes gesztusért.

Megragadom az alkalmat, és büszkén megemlítem, hogy jelenleg Törökországban öt külföldi szobra látható: az egyik a magyar hős, II. Rákóczi Ferenc Tekirdağ-ban (Rodosto), a barátság parkban található szobra. Rákóczi szobra mellett található a másik, a bajtárs Mikes Kelemen szobra. A harmadik a magyar szabadságharc hőseinek, Kossuth Lajosnak a szobra, mely annak a háznak a kertjében áll, ahol két évig élt. A negyedik, Bartók Béla mellé szobra, az ankarai zeneakadémia kertjében áll. A Törökországban felállított ötödik szobor a krími háborúban önfeláldozó munkásságával sok török és európai katona életét megmentő, világhírű ápolónő Florence Nightingale isztambuli szobra. Ez is azt mutatja, hogy a törökök milyen kivételes szeretettel tanúsítanak a magyar nép és a magyar hősök iránt.

Ezekkel a gondolatokkal üdvözlök mindenkit. Köszönöm."

Ezt követően Körösi Orsolya helyettes államtitkár a következő ünnepi beszédet mondta:

„Tisztelt Nagykövet Úr! Polgármester Úr!
Tisztelt Ünneplő Közönség!

Megtisztelő felkérésnek teszek eleget, amikor a Koppány-völgyi Napok rendezvénysorozat keretében a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma államtitkárának, Várhegyi Attila úrnak a személyes üdvözlését tolmácsolva itt lehetek Önökkel.

A millennium alkalmából számos helyen avatnak ezekben a napokban szobrot történelmünk jeles alakjainak. Itt Törökkoppányban rendhagyó módon nem egy magyar ősről, hanem a település török kori múltjára emlékezve a szentként tisztelt török dervisnek, Gül Babának a szobrát avatjuk.

Mi magyarok a százötven éves török uralom révén kerültünk közel az iszlám világához, és ennek nyomai mélyen eltemetve, de még ma is jelen vannak napjainkban, a török építészet emlékei, a fürdőkultúra, a gasztronómia jóvoltából, de a történelem nyomai a keveredés révén a génjeinkben is ott vannak.

Gül Baba a közös török-magyar történelem jelképes alakja: megszálló harcosként érkezett, a társadalmi emlékezet azonban a két nép közötti barátság szimbóluma-

Türkiye'de Isparta ilinin Uluborlu ilçesine bağlı İlegüp köyünde 1935 yılında bulunan bir tarihî kayıta asıl adı Cafer olan Gül Baba'nın Kanunî Sultan Süleyman'ın daveti üzerine Budin seferine katıldığı belirtiliyor.

Alman Theodor Menzel, Bektaşî Tekkesi Şeyhi işareti olarak tacında gül taşıdığı için kendisine Gül Baba dendiğini yazıyor.

Ankara'daki Macaristan Büyükelçiliğinin kabul salonuna girince bütün duvarı kaplayan büyük bir yağlıboya tablo görürsünüz. Macar Ressay Ferenc Eisenhut'un 1886 yılında yaptığı bu tablo Gül Baba'nın 1 Eylül 1541 günü vefatını gösteriyor. Ressay Gül Baba'nın tacından yere düşmüş gülleri de unutmamış.

Macar Türkolog Gyula Németh'in ise gül sözcüğünün gülmek eyleminin emir şekli olduğunu belirterek Gül Baba lakabını gülmele açıkladığını biliyoruz.

Gül Baba'nın efsanevi hayatı Danimarkalı yazar Andersen tarafından 1841 yılında kaleme alınmıştır. Macar besteci Jenő Huszka, Gül Baba adlı bir operet besteleştir. Gül Baba Türkiye'de olduğu kadar Macar edebiyatı, sineması ve operet sanatında da yer almıştır.

Nasıl anlatılırsa anlatılsın, bugün bizim için Gül Baba Türk-Macar dostluğunun bir simgesi olmuştur. Nasıl gül sevginin, güzelin simgesiyse, Gül Baba da asırlar boyunca Türkler ve Macarlar için hoşgörünün, yardımseverliğin, dostluk ve kardeşliğin sembolü haline gelmiştir. Bundan sonra da yalnız Türk ve Macar Halkları için değil, tüm Avrupa için sevgi, dostluk ve hoşgörü mesajları vermeye devam edecektir. Günümüzde özellikle Balkan-larda ihtiyacını duyduğumuz barış, istikrar ve hoşgörünün bir an önce tesis edilmesi için, Szigetvár'da yan yana dikilmiş olan Kanunî Sultan Süleyman ve Miklós Zrínyi heykelleri gibi, Törökkoppány'daki bu Gül Baba heykeli de örnek alınacak bir anıt olarak bilinecektir.

Macar devletinin kuruluşunun bininci yıldönümünde barış ve hoşgörü sembolü Gül Baba'nın heykelini dikme kararı alan Törökkoppány'nın mahallî yöneticilerine ve bu kararı onaylayan Macaristan Hükümeti yetkililerine Türk Halkı ve birlikte mensubu olduğumuz Avrupa ailesi adına teşekkürü bir borç biliyorum. Bu asil davranışlarından ötürü kendilerini kutluyorum.

Bu vesileyle kıvançla belirtmek isterim ki, halen Türkiye'de 5 yabancı şahsın heykeli bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Tekirdağ'da (Rodosto) Barış Parkı içinde dikili olan Macar millî kahramanı Prens Ferenc Rákóczi'nin heykelidir. İkincisi onun hemen yanında dikili olan yardımcısı Kelemen Mikes'in heykelidir. Üçüncüsü Kütahya'da iki yıl yaşadığı evin bahçesinde dikili olan Macar özgürlük kahramanı Lajos Kossuth'un heykeli, dördüncüsü de Ankara'da konservatuvarın bahçesinde bulunan Béla Bartók'un büstüdür. Türkiye'deki beşinci yabancı şahıs heykeli ise Kırım Savaşı sırasında fedakarca çalışarak birçok Türk ve Avrupalı askerlerin hayatını kurtaran dünyaca meşhur hemşire Florence Nightingale'in İstanbul'daki heykelidir. Bu da Türklerin Macar Halkına ve Macar kahramanlarına karşı besledikleri istisnai sevgi ve saygının somut bir delilidir.

Bu duygularla hepinizi saygıyla selamlar, teşekkür ederim."

Bundan sonra Devlet Sekreter Yardımcısı Orsolya Körösi şu tören konuşmasını yaptı:

"Sayın Büyükelçi, Sayın Belediye Başkanı
Sayın izleyenler,

'Koppány-völgy Günleri' programları çerçevesinde, Millî Kültürel Miras Bakanlığı Müsteşarı Attila Várhegyi'nin kişisel selamlarını iletmek üzere sizinle burada bulunmaktayım.